

Kelimelerle Rastık Çekmek

Kültür bazen bir anda kaybolmaz. Daha iyi fark edilmediğinde, daha derin kavranmadığında ve daha iyi yaşanmadığında yavaş yavaş silikleşir. Önce dilin önemli kelimeleri unutulur; sonra o kelimelerin taşıdığı anlamlar gölgelenir. Zamanla kavramlar hafızadan çekilir, değerler ise gündelik hayatın içinden uzaklaşır ve kültürün kendi iç dünyasını anlatan dil giderek suskunlaşır.

Fakat unutmak ve unutulmuş olmak, bütünüyle yok olmak değildir.

Bazen bir kelimenin yeniden hatırlanması ve güncellenmesi bir düşüncenin yeniden doğmasına; bir kavramın yeniden anlaşılması ise bir kültürün kendi özünü yeniden fark etmesine vesile olabilir.

Benim **Karyo Hliso'da** somutlaşan ve □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ / **Nufoşu u Tu'omo d-Leşono u Re'yono - “Dilsel Soluklanma ve Düşünsel Aşılma”** - şiarı altında sürdürmekte olduğum dilsel, kültürel ve yazınsal çalışmalar da bu amaca yöneliktir. Bunu, sosyal tespitlere dayanan önemli bir çabanın dışavurumu olarak görüyor; çalışmalarımın da bu çerçevede görülmesini ve algılanmasını diliyorum.

Karyo Hliso'nun amacı, sadece Süryani kültürünün hayati kavramlarını hatırlatmak değil; kavramların taşıdığı manayı yeniden görünür kılmak, dil ile düşünce arasındaki bağı yeniden canlandırmak ve böylece bireysel ve toplumsal bilinci güçlendirmektir. Çünkü doğru ve kesin bilgiye ulaşmanın yollarından biri; kelime ve kavramları titizlikle tanımlamak, aralarındaki anlam ve nüans farklılıklarını belirginleştirmek ve zihindeki düşüncelerle onları ifade eden sözcükler arasındaki bağı somut biçimde kurmaktır.

Bilinen bütün öğretilerde varoluşun amacı, ahlakı ve erdemi bilmekte değil, **ahlaklı ve erdemli olmakta** görülür. Ancak ahlak ve erdem yolunda kötüyü tanımadan iyiyi kavramak da mümkün değildir. Bu nedenle bilgi gereklidir. Ne var ki bilgi, kendi başına bir amaç değil; **eyleme, dönüşüme ve erdeme açılan bir yoldur.**

Aristoteles'in düşüncesi de bu doğrultudadır: **“Bilginin amacı eylemdir.”** Antik Bethnahrin'in kadim Asur bilgeliği ise aynı düşüncüyü daha yalın ve çarpıcı bir soruyla

dile getirir: **“Öğretmeyeceksen, neden öğreniyorsun?”** Spinoza’nın sözü de bu bağlamda önem kazanır: **“En kötü bilgi, kulaktan dolma bilgidir.”**

Öyleyse kültürümüze ait kavramsal zenginliği anlamaz, edebiyatımızı ve kadim düşünce mirasımızı önemsemezsek, kulaktan dolma bilgilerden nasıl kurtulacağız? Kültürümüzün kuytu köşelerinde unutulmuş, fakat hâlâ hayatımıza ışık tutabilecek kavramları yeniden gün yüzüne çıkarıp günümüzün diliyle düşünmezsek, sahip olduğumuz bilgiyi nasıl yararlı ve erdemli bir eyleme dönüştürebiliriz?

Daha da önemlisi, **üstlendiğimiz makamın ve sorumluluğun anlamını kavramazsak, o makamın hakkını nasıl verebiliriz?** Çünkü bilgi, yaşama değmediği sürece yalnızca zihinde biriken bir malumat olarak kalır. Asıl mesele, bilgiyi idrake; idraki eyleme; eylemi ise ahlaka ve erdeme dönüştürebilmektir.

Bunu başaramazsak nasıl uyanacağız? Bilincimizi ve şuurumuzu nasıl güçlendireceğiz? Bizi biz yapan değerleri nasıl öğreneceğiz? Kültürümüzün yok oluşuna nasıl karşı koyacağız? Ve vicdani sorumluluğumuzu nasıl yerine getireceğiz?

Bilinmelidir ki, bunu başaramadığımızda **herkes kendi dar benliğinin içine kapanır**; ruhsal cehaletin ve duyarsızlığın gölgesinde, bizi biz yapan değerlerden giderek uzaklaşarak yaşamaya devam ederiz.

“Ben idraki”nin ötekiyle ilişkileri belirlediği; insan kardeşini kendisinden ayrı, aşağıda ya da dışarıda konumlandığı ve bu nedenle sürekli sorun ürettiği bir anlayışta, **üstünlük taslayan gururdan, iktidar tutkusundan, ikiye bölünlükten**; kiliseyi ve toplumu içeriden kemiren **başatlık kavgasından** nasıl uzaklaşabiliriz?

Belki de bunu başardığımız ölçüde **mutlak hakikati** görebiliriz. Zira hakikat tektir ve bir bütündür. Biz onu parçalara ayırsak da hakikat bölünmez ve parçalanmaz. Ancak dil ile düşünce arasındaki bağı, kavramlara ruh vererek yeniden canlandıramazsak, bugün olduğu gibi herkes kendi doğrusunu hakikatin bütünü yerine koyacak; kendi doğrusu doğrultusunda yaşayacak ve bu doğrunun başkaları tarafından da onaylanmasını isteyecektir. Böylece farklılıklar zenginlik olmaktan çıkıp çatışma kaynağına dönüşecek; bu da toplumsal gelişmenin önünde ciddi bir engel oluşturacaktır.

Bu nedenle Karyo Hliso'nun ana gayesi, Süryani kültürünün unutulmuş, yitip veya anlamı gölgelenmiş kavram ve değerlerini yeniden gün yüzüne çıkarmak; onları yalnızca geçmişe ait birer hatıra olarak bırakmayıp, yaşayan bir bilgelik hazinesi olarak bugüne taşımaktır. Bunun merkezinde ise bilgi, bilgelik ve hakikat arayışı; insanın iç dünyasının gelişimi; ruhsal ve sosyal bilinç; empati, şefkat, anlayış, erdem ve ahlak gibi insanı insan yapan değerler vardır.

İşte bu yüzden Karyo Hliso benim için yalnızca yitip anlamlar üzerine yapılan bir çalışma değildir. Kelimelerin ve kavramların içindeki manayı yeniden uyandırma çabasıdır. Bu noktada **“kelimelerle rastık çekmek”** ifadesi, yapmakta olduğum çalışmaların anlamını anlatan güçlü bir metafora dönüşüyor.

Rastık, bir yüzün çizgilerini belirginleştirir. Bakışı ortaya çıkarır, yüzün karakterini daha görünür kılar. Benzer biçimde kelimeler de bir kültürün silikleşmiş çizgilerini belirginleştirebilir. Unutulmuş bir Süryanice kelimeyi yeniden ortaya çıkarmak, yalnızca eski bir sözcüğü hatırlatmak değildir. O kelimenin ardında saklı olan düşünceyi, tecrübeyi, ahlaki duyarlılığı, ruhsal derinliği ve anlayışı yeniden görünür kılmaktır.

Bu anlamda Karyo Hliso, kelimelerle ve güncel yorumlarla kültürün yüzüne rastık çekmektir. Fakat burada amaç geçmişi olduğu gibi yeniden üretmek de değildir. Asıl mesele, geçmişin taşıdığı hikmeti bugünün insanının anlayabileceği bir dile taşımaktır. Çünkü yaşayan kültür, yalnızca korunmuş kültür değildir; anlamı yeniden üretilen, yeniden düşünülen ve hayata yeniden dokunan kültürdür.

Bir kelimeyi yaşatmak, bazen bir hafızayı yaşatmaktır. Bir kavramı yeniden anlamlandırmak, bazen bir toplumun düşünme biçimine yeniden ışık tutmaktır. Bir değeri gündelik hayata taşımak ise geçmiş ile gelecek arasında görünmeyen bir köprü kurmaktır.

Bu nedenle Karyo Hliso, yalnızca kültürel bir arşiv çalışması değildir. O, kültürel hafızanın derinliklerinde kalmış olanı bugünün bilincine taşımaya çalışan bir anlam çabasıdır. Çünkü kültürün gerçek mirası sadece eski kelimeler değildir. Asıl miras, o kelimelerin taşıdığı anlayış, bilgelik, hakikat ve ahlaki derinliktir. Yazılmış olduğu üzere **“Artık bu dünyanın kalıbına girmeyin. Bunun yerine düşünce tarzınızı yenileyerek tamamen değişin”** (Romalılar 12: 2).

Bu nedenle **“düşünce tarzınızı sürekli yenileyiniz”** (Efesliler 4: 23) sözüne kulak kabartmak gerekir. Kelimeler yenilenmenin ve zengin mirasımızın kabıdır; mana ise özüdür. Biz kaba sahip çıkarken özü kaybedersek, kültürü yalnızca müzede saklanan bir hatıraya dönüştürürüz. Oysa kelimenin içindeki manayı yeniden hayata katabilirse, geçmiş bizim için yalnızca geride kalmış bir zaman olmaktan çıkar; bugünü aydınlatan bir kaynağa dönüşür.

Bu yüzden benim için kelimelerle rastık çekmek, unutulmuş kelimeleri yeniden yazmak değildir. Silinmiş olanın inceliklerini yeniden belirginleştirmek, örtük mananın ruhunu yeniden ortaya çıkarmaktır. Çünkü yazmak, şekil vermek, yaratmaktır. Yaratmak, özgürleştirici eylemdir ve bu özgürlüğün temel koşullarını rasyonel olarak kurabilmek, ruhsal tazelenmeye ve düşünsel yenilenmeye açık kalabilmek, zorluklarla başa çıkma gücünü kazanmaktır.

Karyo Hliso’nun özü de burada yatıyor: Unutulmuş olanı hatırlamak, örtük olanı açığa çıkarmak, karanlık olanı aydınlatmak, yitik olanı yeniden anlamlandırmak ve geçmişin hikmetini geleceğin kuşaklarına ulaştırmak.

Belki de kültürel mirasa yapılabilecek en anlamlı hizmet, kelimeleri ve kavramları yalnızca yaşatmak değil, onların içindeki manayı yeniden üretmektir. O manayı hayatın damarlarına yeniden zerk etmektir.

İşte bu yüzden Karyo Hliso’nun edebî çalışmalarını önemsemek gerekir. Zira hayatın karmaşası içinde dilimiz Süryanicenin anlam katmanlarına ve kültürümüzün derinliklerine inerek değerlerimizi yeniden ölçüp biçmek; iç dünyamızı, düşünce biçimimizi, tarih ve kültürümüzü şekillendiren sebepler üzerine kafa yormak, bugün her zamankinden daha gerekli görünüyor.

Çünkü insanın kendisini anlaması, yalnızca kendi hikâyesine bakmasıyla mümkün değildir. Kullandığı dilin taşıdığı anlamlara, ait olduğu kültürün hafızasına ve onu biçimlendiren değerler dünyasına da bakması gerekir. Dil yalnızca düşüncelerimizi ifade ettiğimiz bir araç değil, aynı zamanda düşüncelerimizi kuran ve dünyayı anlamlandırma biçimimizi şekillendiren bir zemindir. Kültür ise bu anlamların kuşaktan kuşağa aktarıldığı canlı bir hafızadır.

Bu nedenle kültüre sahip çıkmak, içine kapanmak ya da yalnızca kendimizle ilgilenmek değildir. Kendi köklerimizle, dilimizle, hafızamızla ve değerlerimizle bilinçli bir ilişki kurarak ne olduğumuzu ve nasıl bir gelecek istediğimizi yeniden sorgulamaktır.

Mesele, anlayacağınız, yalnızca geçmişi bilmek veya kültürü korumak değildir. Asıl mesele, bütün bunların içinden bugüne ulaşan ve hayatı anlamlandıran değerlerimizi yeniden idrak etmek; onları kendi hayatımızda görünür, canlı ve işlevsel kılmaktır.

Çünkü geçmişten devraldığımız değerler, ancak bugünün insanında yeniden anlam kazanırsa, yarına taşınabilir. Bu bakımdan bütün bu arayış, sonunda tek bir temel soruda düğümlenir: **İnsan olmak ve geleceği inşa edecek pozitif değerler üreten insan olarak kalmak.**

Çünkü dünya yalnızca bizim gördüğümüz ağaçlardan ibaret değildir; başkalarının gördüğü ağaçları, onların deneyimlerini, hafızalarını ve anlam dünyalarını da içerir. **Kendimizi gerçekten anlamak, yalnızca kendi gördüğümüzü gerçek saymaktan vazgeçip başkasının gördüğüne de bakabilmeyi gerektirir.** Belki de ortak bir gelecek kurmanın ilk şartı budur: Kendi köklerimizi kaybetmeden başkasının dünyasına açık olmak; farklılıkların içinde insanı bulmak ve hayatı birlikte anlamlandırabilmek.

Yusuf Beğtaş

www.karyohliso.com